7. POGLAVJE

Izrael je edina demokracija na Bližnjem vzhodu

Po prepričanju številnih Izraelcev in njihovih podpornikov po vsem svetu – celo tistih, ki morda kdaj kritizirajo njihovo politiko – je Izrael navsezadnje vendarle neškodljiva demokratična država, ki si želi miru s sosedi in ki zagotavlja enakost vsem svojim državljanom. Tisti, ki Izrael kritizirajo, so prepričani, da je vse, kar je v tej demokraciji morda narobe, posledica vojne leta 1967. Menijo, da je vojna pokvarila pošteno in delovno družbo, ko je vlada zasedenim ozemljem dodeljevala nezasluženi denar in dopustila, da so v izraelsko politiko vstopile mesijanske judovske skupine, predvsem pa, da se je Izrael na zasedenih ozemljih spremenil v okupacijsko in zatiralno tvorbo.

Mit o demokratičnem Izraelu, ki je torej leta 1967 zabredel v težave, a še vedno ostaja demokracija, širijo celo nekateri vidni palestinski in njim naklonjeni znanstveniki – čeprav v resnici nima nobenih zgodovinskih temeljev. Pred letom 1967 Izraela nikakor ne moremo opisovati kot demokracijo. Kot smo videli v prejšnjih poglavjih, je država petino svojih državljanov podvrgla vojaški vladavini, ki se je zgledovala pri drakonskih uredbah izrednega stanja v obdobju britanskega

mandata, ko so bile Palestincem odvzete vse državljanske in človekove pravice. Lokalni vojaški guvernerji so bili absolutistični vladarji njihovih življenj; lahko so si zanje izmišljali posebne zakone, jim uničevali domove in sredstva za preživljanje in jih po mili volji pošiljali v zapore. Prvo resno judovsko nasprotovanje takšnim zlorabam se je pojavilo šele ob koncu petdesetih let, ko je zato tudi nekoliko popustil pritisk na palestinske državljane.

Režim je po letu 1967 celo najnižje rangiranim vojakom dovoljeval, da so odrejali in uničevali življenja Palestincev, ki so živeli v predvojnem Izraelu in za tiste v Gazi in na Zahodnem bregu. Bili so nemočni, če se je vojak, enota ali njihov poveljnik odločil porušiti njihov dom, jih dolge ure zadrževati na kontrolni točki ali jih dal brez sojenja zapreti. Nobene obrambe niso imeli proti samovolji vojske.[1] V slehernem trenutku od leta 1948 do danes so obstajale skupine Palestincev, ki se jim je dogajalo kaj od naštetega. Prva skupina, ki je trpela pod tem jarmom, je bila palestinska manjšina znotraj Izraela. Začelo se je že v prvih dveh letih nove države, ko so bili potisnjeni v geta, kakršno je bilo v Haifi, kjer so palestinsko skupnost na silo preselili na goro Karmel, ali jih izgnali iz mest, kjer so živeli že od nekdaj, na primer v Safadu. V primeru Isduda so celotno palestinsko prebivalstvo izgnali v Gazo.[2] Na podeželju je bilo celo še huje. Po palestinski zemlji so hlepela različna gibanja kibucnikov, med njimi tudi socialistični Hashomer Ha-Zair, ki naj bi se menda zavzemal

za solidarnost med narodoma. Dolgo po tem, ko so se spopadi leta 1948 prenehali, so vaščane Ghabsiyyeha, Iqrita, Birima, Qaidta, Zaytuina in številnih drugih vasi pretentali, da so zapustili svoje domove, domnevno samo za dva tedna, ker je vojska trdila, da bo imela na tistih območjih vaje. Ko so se vrnili, so ugotovili, da so vasi porušene ali predane judovskim naseljencem.[3]

To stanje vojaškega terorja se je izrazito pokazalo ob masakru v vasi Kafr Qasim oktobra 1956, ko je izraelska vojska tik pred operacijo na Sinaju pobila devetinštirideset palestinskih državljanov. Oblasti so trdile, da so se kmetje zvečer prepozno vračali s polj, ko je v vasi že veljala policijska ura. Toda to ni bil resnični razlog za pokol. Pozneje je bilo dokazano, da je Izrael že veliko prej resno razmišljal o izgonu Palestincev s celotnega območja, imenovanega Wadi Ara, kjer je stala vas. To območje si je priključil pozneje pod pogoji, ki so bili dogovorjeni ob premirju z Jordanijo leta 1949. Kot smo videli, so dodatna ozemlja za Izrael vedno dobrodošla, ne pa tudi povečevanje palestinske populacije. Tako država ob vsakem podobnem primeru poskrbi, da se z novo prevzetimi ozemlji hkrati ne povečuje tudi število Palestincev.

Operacija 'Hafarfert' (krt) je bilo kodno ime sklopa predlogov za izgon Palestincev, ko je izbruhnila nova vojna z arabskim svetom. Mnogi znanstveniki danes menijo, da je bil pokol leta 1956 vaja, s katero so želeli preveriti, ali je mogoče ljudi na tem območju toliko ustrahovati, da bi sami odšli.

Storilci so bili privedeni pred sodišče zahvaljujoč vztrajnim prizadevanjem dveh članov kneseta: Tawaqa Tubija iz Komunistične partije in Latifa Dorija iz levičarske sionistične stranke Mapam. Vendar pa so bili poveljniki, odgovorni za območje, in enota, ki je zagrešila zločin, zelo blago kaznovani, prejeli so le majhne denarne kazni.[4] To je bil še en dokaz, da je lahko vojska na okupiranih ozemljih nekaznovano tudi morila.

Sistematična krutost se ne pokaže le v večjih dogodkih, kot je pokol. Najhujša grozodejstva se dogajajo tudi v vsakodnevni, vsakdanji prisotnosti režima. Palestinci in Izraelci o obdobju pred letom 1967 še vedno ne govorijo veliko in tudi dokumenti iz tistega časa ne dajejo celostne podobe. Zanimivo, namige o tem, kakšno je bilo življenje pod vojaško oblastjo, dobimo v poeziji. Natan Alterman je bil eden najslavnejših in najpomembnejših pesnikov svoje generacije. Imel je tedensko kolumno z naslovom 'Sedma kolumna', v kateri je komentiral dogajanja, o katerih je slišal ali prebiral. Včasih je podrobnosti o času ali celo kraju dogajanja izpustil, a je vseeno bralcu dal dovolj informacij, da se je vedelo, o čem govori. Pogosto je v pisanju uporabil pesniško obliko.

Novica se je na kratko pojavila za dva dneva in izginila.
In nihče se ne vznemirja, kot da nihče ničesar ne ve.
V daljni vasici Um-al-Fahem
so se otroci – naj rečem državljani – igrali v blatu

In eden od njih se je zdel sumljiv našemu pogumnemu vojaku,
ki mu je zavpil: Stop!
Ukaz je ukaz.
Ukaz je ukaz, a norčavi fant se ni ustavil.
Zbežal je.
In tako je naš pogumni vojak streljal, kaj bi drugega.
Zadel je fanta in ga ubil.
In nihče o tem ne spregovori.[5]

Nekoč je napisal pesem o dveh palestinskih državljanih, ki so ju ustrelili v Wadi Ari. Drugič spet je povedal zgodbo o zelo bolni Palestinki, ki so jo izgnali skupaj z otrokoma, starima tri in šest let. Brez pojasnila so jo pregnali čez reko Jordan. Ko se je poskušala vrniti, so jo skupaj z otrokoma aretirali in jo v Nazaretu vrgli v zapor. Alterman je upal, da bo pesem o materi komu omehčala srce ali pa vsaj izzvala kakšen uradni odziv. A teden pozneje je napisal.

In ta pisec je zaman upal,
da bo zgodba bodisi zanikana bodisi pojasnjena.
A nič, niti besedice.[6]

Nič koliko je dokazov, da Izrael pred letom 1967 ni bil demokracija. Država je proti beguncem, ki so poskušali priti do svoje zemlje, pridelka in lastnine, izvajala politiko 'streljaj in ubij', in proti Egiptu vodila kolonialno vojno, da bi vrgla Naserjev režim. Njene varnostne sile

so imele vedno prst na sprožilcu in v obdobju 1947 - 67 ubile vsaj petdeset palestinskih državljanov.

Lakmusov test vsake demokracije je raven strpnosti do manjšin, ki živijo v njej. V tem smislu je Izrael daleč od demokratične države. Po vsaki ozemeljski širitvi je bil na primer sprejet sveženj zakonov, ki so na zasedenem ozemlju zagotavljali privilegirani položaj večinskega naroda: zakon o državljanstvu, zakon o zemljiški lastnini in kar je najpomembnejše, zakon o vračanju. Ta daje samodejno pravico do državljanstva vsakemu Judu na svetu, kjer koli se je že rodil, na drugi strani pa Palestincem popolnoma odreka pravico do vrnitve na lastno zemljo in v lastne domove – kar je resolucija 194 Združenih narodov leta 1948 razglasila za strahotno nedemokratično določbo. Zakon palestinskim državljanom onemogoča združitev s svojimi družinskimi člani in z vsemi tistimi, ki so bili izgnani leta 1948. Zavračanje pravice do vrnitve v svojo domovino in na drugi strani ponujanje te pravice ljudem, ki nikoli niso imeli nobene povezave s to zemljo, je oblika skrajno nedemokratične prakse.

Temu oblasti dodajajo še vedno nove oblike zanikanja pravic palestinskega ljudstva. Skoraj vsako diskriminacijo opravičujejo s tem, da palestinski državljani Izraela ne služijo vojske.[7] Povezovanje demokratičnih pravic z vojaško obveznostjo bomo bolje razumeli, če se spomnimo prvih let, ko so izraelski politični odločevalci še premišljevali, kako ravnati s petino svoje populacije. Njihova predpostavka je bila, da Palestinci

nikakor ne želijo sodelovati v vojski, da služenje torej zavračajo in ima oblast zato pravico, da jim krati državljanske pravice. Preizkušnja je prišla leta 1954, ko se je izraelsko obrambno ministrstvo odločilo, da vendarle v vojsko vpokliče palestinske državljane, ki so bili primerni za služenje. Tajne službe so vlado pred tem prepričevale, da bo prišlo do vsesplošnega bojkota vpoklica. Potem pa so se na veliko presenečenje vsi obvezniki pojavili v naborniških pisarnah, k čemur jih je spodbujala Komunistična partija, takrat največja in najpomembnejša politična sila v skupnosti. Tajne službe so se pozneje izgovarjale, da sta bili glavni razlog za dober odziv zdolgočasenost mladine na podeželju ter želja po avanturah.[8]

Ne glede na izid vpoklica je obrambno ministrstvo še naprej širilo zgodbo o nepripravljenosti Palestincev za služenje. Neizogibno je bilo, da so se Palestinci na koncu tudi zares obrnili proti izraelski vojski, ki je nadaljevala vedno hujše zatiranje, toda vladno izkoriščanje odpora kot pretveze za diskriminacijo je samo še en dokaz o nedemokratični naravi države. Palestinskim državljanom, ki niso služili vojske, je bila odvzeta vsakršna pomoč države, ki jo ta sicer namenja delavcem, študentom in staršem. To še posebej vpliva na pravico do doma, pa tudi na zaposlovanje – kar 70 odstotkov izraelske industrije velja za varnostno občutljivo in so delovna mesta zato Palestincem nedostopna.[9]

Domneva obrambnega ministrstva ni bila le, da Palestinci ne bodo hoteli služiti, temveč tudi, da bodo v

vojski delovali kot notranji sovražnik, ki mu ni mogoče zaupati. Težava s to domnevo je, da je palestinska manjšina v vseh vojnah med Izraelom in arabskim svetom ravnala drugače, kot je pričakovala vlada. Nikoli niso delovali kot peta kolona in nikoli niso vojne izkoristili za vstajo proti režimu. A jim to ni pomagalo: vse do danes so obravnavani kot 'demografski problem', ki ga je treba rešiti.

Trditev, da je Izrael demokracija, je vprašljiva tudi, ko pregledujemo proračunsko politiko v zvezi z vprašanjem zemljiške lastnine. Po letu 1948 so palestinske lokalne skupnosti in občine prejemale daleč manjša sredstva kot judovske. Zaradi pomanjkanja zemlje in zaposlitvenih priložnosti se poglabljajo nenormalna socialno-ekonomska razmerja. Na primer, najbogatejša palestinska skupnost v vasi Me'ilya v zgornji Galileji je še vedno veliko revnejša od najrevnejšega judovskega razvojnega mesta v Negevu. Leta 2011 je *Jerusalem Post* poročal, da je bil 'v obdobju od leta 1997 do 2009 povprečni judovski dohodek za 40 - 60 odstotkov višji kot povprečni arabski dohodek'.[10]

Danes je več kot 90 odstotkov zemljišč v lasti Judovskega nacionalnega sklada (JNF). Lastnikom zemlje ni dovoljeno trgovati z nejudovskimi državljani in javna zemljišča so prednostno namenjena nacionalnim projektom, kar v praksi pomeni novim judovskim naselbinam, medtem ko komaj kdaj dobijo priložnost palestinske skupnosti. Tako se Nazaret kot največje palestinsko mesto ni od leta 1948 razširil niti za kvadratni

kilometer, čeprav se je prebivalstvo potrojilo, medtem ko se je judovsko razvojno mesto nad Nazaretom, Zgornji Nazaret, povečalo za trikrat – seveda na zemljiščih, ki so bila nekoč palestinska.[11]

Podobne primere takšne politike najdemo v palestinskih vaseh po vsej Galileji: po letu 1948 so se skrčile za 40 odstotkov, nekatere tudi za 60 odstotkov, na izpraznjenih zemljiščih pa rastejo judovske naselbine. Vsepovsod potekajo poskusi popolne 'judaizacije'. Po letu 1967 je izraelsko vlado začelo skrbeti pomanjkanje Judov na severu in jugu države, zato so načrtovali okrepljeno priseljevanje. A za takšne demografske spremembe so potrebne nove konfiskacije palestinskih zemljišč, na katerih zdaj gradijo judovska naselja.

Še hujše je izključevanje Palestincev iz teh naselbin. Ta groba kršitev državljanske pravice do izbire domovanja po svoji volji se nadaljuje še danes, in vsi protesti nevladnih človekoljubnih organizacij proti politiki apartheida v Izraelu so zaman. Izraelsko vrhovno sodišče je zakonitost takšne politike ovrglo le v nekaterih posamičnih primerih, ne pa na splošno. Predstavljajte si, da bi na primer v Veliki Britaniji ali v ZDA prepovedali judovskim državljanom, ali pa katolikom, če smo že pri tem, prebivati v določenih vaseh, soseskah ali celo v celotnih mestih? Kako takšno politiko opravičiti ob sklicevanju na demokracijo?

Ob takšnem odnosu do Palestincev – do beguncev in do tistih, ki živijo v Izraelu – judovske države niti v najbolj divji domišljiji ne moremo imeti za demokratično.

Še najbolj v nebo vpijoče nasprotje takšnim trditvam pa je izraelski odnos do tretje skupine Palestincev: do tistih, ki po letu 1967 živijo pod posredno ali neposredno vojaško vladavino v vzhodnem Jeruzalemu, na Zahodnem bregu in v Gazi. Od pravne infrastrukture, ki je nastala po vojni, do brezpogojne, absolutne vojaške vladavine na Zahodnem bregu in v Gazi in ob vsakodnevnem razčlovečenju milijona Palestincev se 'edina demokracija' na Bližnjem vzhodu obnaša kot najhujša diktatura, ki si jo sploh lahko predstavljamo.

Edini izraelski odgovor na vse te obtožbe na diplomatski in akademski ravni je, da so ukrepi zgolj začasni – da se bo vse spremenilo, če se le Palestinci začnejo obnašati 'boljše'. Toda če človek nekoliko razišče, kakšno je življenje na zasedenih ozemljih, kaj šele, če tam tudi sam živi, potem hitro razume, kako absurdni so ti izgovori. Judovska politika je odločena vzdrževati okupacijo, kolikor časa bo potrebno, da ostane judovska država neokrnjena. To je tisto, kar za izraelski politični sistem pomeni status quo, ki je zanje vedno boljši kot kakršna koli sprememba. Izrael bo vedno nadzoroval kolikor je mogoče velik del Palestine, in ker tu živi tudi velik del palestinskega prebivalstva, je popoln nadzor mogoč le z nedemokratičnimi sredstvi.

Ob vsem tem izraelska država dejstvom v posmeh trdi, da izvaja 'razsvetljensko' okupacijo. Vzdržuje mit, da na zasedenih ozemljih poskuša z dobronamernimi oblikami okupacije, vendar je prisiljena k trdim prijemom zaradi palestinskega nasilja. Leta 1967 je vlada

obravnavala Zahodni breg in Gazo kot naravni del 'Eretz Israela', izraelske dežele, in tudi danes ni nič drugače. Če poslušate razprave med izraelsko desnico in levico, se ob teh vprašanjih razhajajo zgolj glede načina doseganja ciljev, nikakor pa ne o njihovi nespornosti.

V širši javnosti pa vseeno potekajo nekoliko drugačne razprave, in sicer med tako imenovanimi 'odrešitelji' in 'varuhi'. 'Odrešitelji' verjamejo, da si je Izrael povrnil starodavno jedro domovine in da brez tega ne more preživeti. 'Varuhi' na drugi strani zagovarjajo, da bi bilo treba v zameno za mir z Jordanijo žrtvovati nekaj ozemlja na Zahodnem bregu in za mir z Egiptom v Gazi.[12] Toda ta javna razprava nima velikega vpliva na politiko dejanskega upravljanja z okupiranimi ozemlji. Najhujša plat te domnevno 'razsvetljene okupacije' so bile metode vladnega upravljanja z ozemlji. Območje je bilo najprej razdeljeno na 'arabski' del in potencialno 'judovski'. Gosto naseljeni palestinski deli so postali avtonomni in so jih vodili lokalni kolaboranti pod vojaškim nadzorom. Ta režim se je zamenjal s civilno upravo šele leta 1981. Druga območja, 'judovska', so bila kolonizirana z judovskimi naselbinami ali pa so služila za vojaška oporišča. Cilj te politike je bil ohranjati populacijo na Zahodnem bregu in v Gazi v med seboj nepovezanih enklavah, v katerih ni niti zelenih pasov niti možnosti urbane širitve.

Zadeve so šle samo še na slabše, ko je gibanje Gush Emunim kmalu po okupaciji začelo naseljevati Zahodni breg in Gazo pod pretvezo, da sledijo svetopisemskemu

in ne vladnemu zemljevidu kolonizacije. Ko so začeli vdirati na gosto naseljena palestinska območja, se je prostor za lokalno prebivalstvo samo še krčil.

Zemlja je tisto, kar potrebuje sleherni kolonizacijski projekt – in na okupiranih ozemljih je mogoče dobiti zemljišča samo z množičnim razlaščanjem, z izseljevanjem ljudi od tam, kjer so živele generacije avtohtonega prebivalstva, in z zapiranjem preostalega prebivalstva v slabo rodne enklave. Če letite preko območja Zahodnega brega, lahko jasno opazujete kartografske posledice takšne politike: pasovi judovskih naselbin so razkosali zemljo in palestinske skupnosti v majhne, izolirane in med seboj nepovezane skupnosti. Judovski pasovi ločujejo vasi od vasi, vasi od mest in včasih sekajo celo same vasi. Raziskovalci temu pravijo geografija propada, ne nazadnje zato, ker je to tudi politika ekološke katastrofe: presihajo vodni viri in nekateri najlepši deli palestinskega podeželja propadajo. Medtem postajajo judovske naselbine žarišča nenadzorovanega razraščanja judovskega ekstremizma – katerega prve žrtve so seveda Palestinci. Tako je naselje Efrat uničilo dolino Wallajah blizu Betlehema, ki je na seznamu svetovne dediščine, ter vas Jifna v okolici Ramale, ki je slovela po svojih vodnih kanalih in privabljala obiskovalce z vsega sveta. To sta le dva primera med stotinami podobnih.

Rušenje hiš v Palestini ni nov pojav. Podobno kot številne druge barbarske metode kolektivnega kaznovanja, ki jih uporablja Izrael po letu 1948, si je tudi rušenje domov izmislila in ga izvajala že britanska

mandatna uprava med velikim arabskim uporom v letih 1936 do 1939. Takrat je izbruhnil prvi palestinski upor proti prosionistični politiki mandatne uprave, in britanske sile so potrebovale tri leta, da so ga zatrle. Medtem so med različnimi oblikami kolektivnega kaznovanja porušile približno 2000 palestinskih domov.[13] Izrael je začel uničevati praktično od prvega dne vojaške okupacije Zahodnega brega in Gaze. Vojska je vsako leto razstrelila na stotine hiš in se tako maščevala za različne izraze neposlušnosti in uporništva družinskih članov.[14] Vojska je že za najmanjše kršitve pravil vojaške uprave pošiljala buldožerje in rušila ne le hiše, temveč ljudem uničevala sredstva za preživljanje in goli obstoj. Na območju širšega Jeruzalema (torej znotraj Izraela) je bilo rušenje tudi kazen za neprijavljeno dograjevanje hiš ali za neplačevanje davkov.

Druga oblika kolektivnega kaznovanja, ki se je v Izraelu pojavila v zadnjem času, je blokiranje dostopa do doma. Predstavljajte si, da vam dostop do hišnih vrat in oken zaprejo z zidovi ali nakopičenimi skalami, in ne morete več do svojega imetja, če ste bili prepozni. V svojih zgodovinskih knjigah sem dolgo iskal, vendar nisem nikjer naletel na sledi tako brezčutnih ukrepov.

In končno, v okviru 'razsvetljene okupacije' je bilo judovskim naseljencem dovoljeno ustanavljati tolpe nasilnežev, ki so ustrahovali lokalno prebivalstvo in jim uničevali premoženje. Tolpe so skozi leta spreminjale svoj pristop. V osemdesetih letih so bile dejansko nasilne – od napadov na palestinske voditelje (eden je

v takšnem napadu izgubil nogo), do načrtovanja razstrelitve mošeje Haram al-Sharif v Jeruzalemu. V tem stoletju Palestince vsakodnevno nadlegujejo: ruvajo jim drevesa, uničujejo pridelke, naključno streljajo v njihove hiše in vozila. Po letu 2000 je vsak mesec na nekaterih območjih vsaj 100 prijavljenih napadov, na primer v Hebronu, kjer 500 naseljencev ob pomoči izraelske vojske vznemirja palestinske sosede tudi na še veliko bolj brutalne načine.[15]

Od vsega začetka okupacije imajo Palestinci torej dve možnosti: da se za zelo dolgo sprijaznijo z bivanjem v velikanskem zaporu, ali da tvegajo maščevanje najmočnejše vojske na Bližnjem vzhodu. Kadar koli so se Palestinci uprli – v letih 1987, 2000, 2006, 2012, 2014 in 2016 – so jih obravnavali kot vojake in enote redne vojske. Bombardirali so jim vasi in mesta, kot da so vojaška oporišča, in streljali na neoboroženo civilno prebivalstvo, kot da so pripadniki redne vojske na fronti. Danes vemo veliko preveč o življenju pod okupacijo pred in po Oslu, da bi lahko resno jemali trditve, da bi bilo nasilja nad njimi manj, če bi se odrekli uporu. Zapiranje brez sojenja, kar je doletelo toliko Palestincev; uničevanje na tisoče hiš in domov; napadanje in ubijanje nedolžnih; uničevanje vodnih virov – vse to so pričevanja o enem najbolj grobih sodobnih režimov na svetu. Organizacija Amnesty International vsako leto zelo natančno dokumentira metode okupacije. Tole je odlomek iz njihovega poročila leta 2015:

> Na Zahodnem bregu, vključno z vzhodnim Jeruzalemom, izraelske sile nezakonito pobijajo palestinske državljane, vključno z otroki, in zapirajo na tisoče Palestincev, ki protestirajo ali kako drugače nasprotujejo izraelski vojaški okupaciji in na tisoče ljudi zadržujejo v administrativnem priporu. Prisotni so mučenje in druga neprimerna ravnanja, ki ostajajo nekaznovana. Oblasti še naprej spodbujajo nezakonito naseljevanje na Zahodnem bregu, Palestincem grobo preprečujejo svobodo gibanja in po oktobrskih izbruhih nasilja še naprej zaostrujejo prepovedi. Izraelski naseljenci na Zahodnem bregu napadajo Palestince in praktično nekaznovano uničujejo njihovo premoženje. Gaza ostaja pod izraelsko vojaško blokado, katere del je kolektivno kaznovanje njenih prebivalcev. Oblasti na Zahodnem bregu in znotraj Izraela še vedno rušijo palestinske domove, na udaru so še posebej beduinske vasi na območju Negeva, kjer na silo izganjajo prebivalce.[16]

Poglejmo po korakih. Najprej uboje – tisto, čemur Amnesty International pravi 'nezakonito pobijanje': od leta 1967 so izraelske sile 'nezakonito' ubile približno 15.000 Palestincev. Med temi je bilo 2000 otrok.[17] Druga značilnost 'razsvetljene okupacije' je zapiranje brez sojenja. Takšno izkušnjo ima vsak peti Palestinec z Zahodnega brega in Gaze.[18] Zanimivo je primerjati izraelsko prakso s podobno ameriško politiko. Najhujši primer ameriškega tovrstnega ravnanja je bilo zapiranje kakšnih

100.000 Japoncev med drugo svetovno vojno, pozneje pa še kakšnih 30.000 v tako imenovani 'vojni proti terorizmu'. A nobena od teh številk se niti na daleč ne približa številu Palestincev, ki so bili žrtve takšnih postopkov; vključno z zelo mladimi, s starimi in z ljudmi, ki so bili žrtve dolgotrajne internacije.[19] Aretacija brez sojenja je travmatična izkušnja. Človek ne ve, česa ga obtožujejo, ne dovolijo mu stika z odvetnikom in večinoma tudi ne z družinskimi člani. A to je le del te izkušnje. Pogosto zapornike z mučenjem silijo v kolaboracijo. Sramotijo jih in načrtno širijo govorice o njihovi domnevni ali dejanski spolni usmerjenosti in podobno.

Glede mučenja je verodostojni spletni portal *Middle East Monitor* objavil grozljiv članek z opisom kakšnih 200 metod, ki jih uporabljajo Izraelci za mučenje palestinskih zapornikov. Seznam temelji na poročilih OZN in izraelske humanitarne organizacije B'Tselem.[20] Med drugim navajajo pretepanje, priklepanje zapornikov za več ur na vrata ali stole, polivanje z ledeno ali vročo vodo, pohabljanje prstov in stiskanje mod.

Izpodbijati moramo torej ne le izraelsko trditev, da vzdržujejo razsvetljeno okupacijo, temveč tudi pretvarjanje, da so demokratična država. Lažnost političnega sprenevedanja več kot zgovorno razgalja ravnanje z milijoni ljudi pod njihovo oblastjo. Toda čeprav izraelske trditve o demokratičnosti izpodbija velik del globalne civilne družbe, politične elite večine držav še vedno, iz zelo različnih razlogov, obravnavajo Izrael kot člana ekskluzivnega kluba demokratičnih držav.

Za večino Izraelcev so kritike v najboljšem primeru nepomembne, zelo pogosto pa jih imajo za zlonamerne. Država se oklepa stališča, da je njena okupacija razsvetljena. Povprečen judovski državljan Izraela je prepričan, da je Palestincem pod okupacijo veliko boljše in da nimajo prav nobenega razloga, da se temu upirajo, še zlasti ne na silo. Podobno vidijo stvari številni nekritični zagovorniki Izraela po svetu.

Vseeno pa tudi v Izraelu obstajajo deli družbe, ki tukaj navedenim dejstvom priznavajo verodostojnost. V devetdesetih letih je znatno število judovskih akademikov, novinarjev in umetnikov bolj ali manj prepričljivo izražalo dvome glede izraelske demokratičnosti. Za izpodbijanje mita, na katerem temelji lastna družba in država, je potrebno kar nekaj državljanskega poguma. Zato so se nekateri temu pogumnemu stališču pozneje odrekli in se podredili večinskemu toku v družbi. A vseeno je v zadnjem desetletju nastalo kar nekaj del, ki spodkopavajo domnevo o izraelski demokraciji in državo uvrščajo v nasprotno skupino držav – med nedemokratične. Eden od takšnih avtorjev je geograf Oren Yiftachel z Univerze Ben-Gurion, ki Izrael opisuje kot etnokracijo, kot režim, ki etnično mešano državo vodi tako, da eni etnični skupini zagotavlja zakonsko in formalno prevlado nad vsemi drugimi.[21] Drugi avtorji gredo še dlje in trdijo, da je Izrael država kolonizatorskih naseljencev oziroma apartheid.[22] Skratka, kakršne koli opise že ponujajo kritični znanstveniki, 'demokracije' ni med njimi.

DESETO POGLAVJE

REŠITEV DVEH DRŽAV JE EDINA POT NAPREJ

Ta razširjeni mit običajno slišimo v optimističnih glasovih, ki razlagajo, da rešitev izraelsko-palestinskega konflikta obstaja in čaka na nas tik za vogalom. A v resnici je vizija dveh držav zaradi izraelske okupacije Zahodnega brega neuresničljiva. V najboljšem primeru lahko pričakujemo, da bi iz tega nastal palestinski bantustan – politična rešitev z državo, ki ne bi imela resnične suverenosti, ki bi bila razdrobljena med številne kantone brez možnosti obrambe ali ohranjanja neodvisnosti od Izraela. Tudi ob kakšni čudežni spremembi izraelskih stališč, ki bi omogočila nastanek bolj neodvisne tvorbe, rešitev dveh držav ne bi prinesla dokončne razrešitve konflikta. Nepredstavljivo je namreč, da bi se po skoraj 150 letih osvobodilnega boja Palestinci sprijaznili s pogojno avtonomno oblastjo na komaj 20 odstotkih svoje nekdanje domovine. Razen tega ne more noben diplomatski sporazum ali dokument dokončno opredeliti, kdo je in kdo ni del takšnega dogovora. Na primer, nemogoče bi bilo tiste, ki živijo na Zahodnem bregu, razglasiti za Palestince, tiste iz Gaze pa ne. Takšno je pač trenutno stanje, ko Gaza in nekateri deli Jeruzalema niso vključeni v predvideno državo.

Rešitev dveh držav, kot sem že povedal, je izraelska domislica, namenjena reševanju kvadrature kroga. Odgovor daje na vprašanje, kako zadržati Zahodni breg pod izraelskim nadzorom, ne da bi v Izrael vključili prebivalstvo, ki živi tam. Rešitev so našli v tem, da postane Zahodni breg avtonomna kvazi država. V zameno bi se morali Palestinci odreči vsakemu upanju za vrnitev na svoje domove, enakopravnosti v Izraelu, Jeruzalemu in normalnemu, človeka vrednemu življenju v svoji domovini.

Vsaka kritika tega mita je pogosto označena kot antisemitizem. Resnica je v nekaterih pogledih prav obratna: obstaja povezava med novim antisemitizmom in samim mitom. Rešitev dveh držav temelji na ideji, da je judovska država najboljša rešitev judovskega vprašanja; da morajo torej Judje živeti v Palestini in ne kjer koli drugod po svetu. Rešitev dveh držav posredno temelji na predpostavki, da sta Izrael in judovstvo eno. Tako Izrael ves čas vztraja, da vse, kar naredi, dela v imenu judaizma, in če ljudje po svetu njegova dejanja zavračajo, kritika ni usmerjena le na Izrael, ampak na samo judovstvo. Vodja britanskih laburistov Jeremy Corbyn si je nakopal obilo kritik, ko je, po mojem mnenju upravičeno, opozoril, da je obtoževanje judovstva za politiko Netanjahuja isto, kot če bi islam krivili za delovanje Islamske države. Primerjava je natančna in prava, četudi je nekatere ljudi globoko pretresla.[1]

Rešitev dveh držav je nekaj takšnega kot truplo, ki ga sem in tja prinesemo iz mrtvašnice, ga lepo oblečemo

in se pretvarjamo, da je živo bitje. Ko pa spet ugotovimo, da v njem ni življenja, ga odnesemo nazaj v mrtvašnico. Edina stvar, ki bi v prihodnje lahko pomenila resnično spremembo, bi bila, če bi Združeni narodi sprejeli Palestino kot polnopravno članico. V istem trenutku bi Izrael verjetno dokončal prevzem Območja C (več kot 50 odstotkov Zahodnega brega). Napetost tega dvojega – simbolno dejanje Varnostnega sveta Združenih narodov in stvarnost na terenu – bi bila verjetno za mednarodno skupnost prevelika. Najboljši scenarij v takšnih okoliščinah bi bil, da bi se vsi skupaj vrnili za pogajalsko mizo in začeli razmišljati o rešitvi konflikta od samega začetka.

Uganka bo kmalu razrešena, mirno ali nasilno, v obeh primerih pa boleče. Vse kaže, da je ni sile, ki bi Izrael ustavila pri dokončanju okupacije Zahodnega brega in nadaljevanju obleganja Gaze. Vse to poteka ob mednarodnem blagoslovu, vendar je v Izraelu čisto dovolj politikov, ki so pripravljeni vztrajati pri svojem tudi brez blagoslova. V vsakem primeru bo Izrael za uresničitev svoje 'rešitve' uporabil brutalno silo: anektiral bo polovico Zahodnega brega, getoiziral drugo polovico in Gazo, ter vsem skupaj vsilil režim apartheida, kakršnega že uveljavlja nad svojimi palestinskimi državljani znotraj Izraela. Ob takšnem razvoju bo vsaka razprava o rešitvi dveh držav nesmiselna in neuporabna.

V starih časih so mrtve pokopali skupaj z njihovimi najljubšimi predmeti. Temu ritualu bi moral slediti tudi prihajajoči pogreb. Najpomembnejše, kar bi bilo treba

pokopati globoko pod zemljo, je besednjak iluzij in zavajanja, z znamenitimi pojmi, kot so 'mirovni proces', 'edina demokracija na Bližnjem vzhodu', 'miroljubni narod', 'enakost in vzajemnost' ter 'humanitarna rešitev begunskega vprašanja'. Menjava besednjaka se pripravlja že dolga leta in tako je sionizem pravilno opredeljen kot kolonializem, Izrael kot država apartheida in nakba kot etnično čiščenje. Vse to bo veliko lažje prešlo v splošno rabo, ko bo za mrtvo razglašena rešitev dveh držav.[2]

Ob truplu bodo ležali tudi zemljevidi mrtve rešitve. Kartografija, ki je Palestino skrčila na desetino zgodovinskega ozemlja in ki se zdaj predstavlja kot zemljevid miru, bo morda vendarle za vedno izginila. Nobene potrebe ni, da bi risali nove, alternativne zemljevide. Po letu 1967 se geografija konflikta v resnici ni nikoli spreminjala, čeprav se je nenehno spreminjala v diskurzu liberalnih sionističnih politikov, novinarjev in akademikov. Palestina je bila od nekdaj dežela med reko in morjem. In je še vedno. Njene spremenljive sreče ne odreja geografija, temveč demografija. Naseljensko gibanje, ki se je pojavilo tukaj v devetnajstem stoletju, zdaj predstavlja polovico populacije in nadzoruje drugo polovico skozi matrico rasistične ideologije in politike apartheida. Mir ni vprašanje demografske spremembe, niti ne novega risanja zemljevidov; je vprašanje ukinitve teh ideologij in politik. Kdo ve, morda je to danes lažje, kot je bilo kadar koli doslej.

Pogreb bo razgalil tudi zablode izraelskega množičnega protestnega gibanja iz leta 2012, hkrati pa

bo osvetlil tudi nekatere njegove pozitivne potenciale. Tistega poletja so Judje srednjega razreda sedem tednov množično protestirali proti vladni socialni in gospodarski politiki. Da bi zagotovili kolikor je mogoče množično udeležbo, so se voditelji in organizatorji protestov izogibali omenjanju okupacije, kolonizacije in apartheida. Vir vsega zla, so trdili, je brutalna vladna kapitalistična politika. Na neki način so imeli tudi prav. To je bila politika, ki je preprečevala, da bi nadrejena rasa v celoti in enakopravno uživala sadove preganjanja in razlaščanja Palestincev. Toda tudi enakopravnejša delitev plena ne bi zagotavljala normalnega življenja niti Judom, niti Palestincem; to je mogoče zagotoviti zgolj s prenehanjem ropanja in uničevanja. Vendar pa so demonstranti izražali tudi svoje dvome in nezaupanje v tisto, kar jim o socialno-ekonomskih razmerah pripovedujejo politiki in mediji. To je morda tista razpoka, ki bi lahko odprla pot k boljšemu razumevanju laži o 'konfliktu' in 'nacionalni varnosti', s katerimi jih oblasti posiljujejo že toliko let.

Pogreb bi nas moral spodbuditi, da opravimo staro, nedokončano delo. Bolj kot kadar koli doslej je nujno, da Palestinci razrešijo vprašanje zastopanosti. Napredne judovske sile po vsem svetu bi se morale intenzivneje vključevati v kampanje podpore in solidarnosti s Palestinci. V sami Palestini je nastopil čas, da se razmišljanje o rešitvi ene države prenese v politično akcijo, morda tudi ob sprejetju novega besednjaka. Po vsesplošnem razlaščanju mora nastopiti čas vsesplošnega

vračanja in sprave. Če naj bi bili odnosi med Judi in Palestinci na novo vzpostavljeni na temeljih pravičnosti in demokratičnosti, potem ne moremo sprejemati niti starega, pokopanega zemljevida dveh držav, niti njegove logike delitve. To hkrati pomeni, da je treba odpraviti tudi do zdaj nedotakljivo razlikovanje med judovskimi naselbinami pred letom 1967 in tistimi na Zahodnem bregu po letu 1967. Namesto tega je treba razlikovati med Judi, ki so pripravljeni razpravljati o preoblikovanju odnosov, o spremembi režima in o enakopravnosti, ter med tistimi, ki niso, ne glede na to, kje danes živijo.

Če človek raziskuje človeško in politično tkivo sodobnega Izraela-Palestine, naleti na nekatere presenetljive pojave: pripravljenost za dialog je včasih očitnejša onkraj zelene razmejitvene črte kot znotraj nje. Notranji dialog o spremembi režima, vprašanje zastopanosti in propalestinske kampanje so sestavni deli istega prizadevanja za pravičnost in mir v Palestini. Ko bo rešitev dveh držav enkrat dokončno pokopana, bo odstranjena ena največjih ovir za pravični mir v Izraelu in Palestini.

Zaključek

Izrael, kolonialna država naseljencev, v enaindvajsetem stoletju

Leta 2017 se je izteklo 50 let izraelske okupacije Zahodnega brega in Gaze. Po tako dolgem obdobju je pojem 'okupacija' postal nekoliko odvečen in neprimeren. Pod tem režimom živi že druga generacija Palestincev. Čeprav sami še vedno govorijo o okupaciji, so njihova življenja trdno vpeta v nekaj drugega, s čimer se je veliko težje spopadati in spreminjati – to je kolonizacija. Pojem kolonizacije, kot sem opomnil v uvodnih poglavjih, je danes dokaj nenavadno uporabljati, ker je večinoma povezan s preteklostjo. Zato znanstveniki v povezavi z Izraelom na temelju najnovejših raziskav veliko raje uporabljamo nekoliko spremenjen pojem – naseljenski kolonializem.

Kolonializem lahko opišemo kot premike Evropejcev po svetu in nastajanje novih 'belih' narodov na območjih, kje so nekoč imela svoje kraljevine avtohtona ljudstva. Novi narodi so nastali, kadar so naseljenci sledili dvojni logiki: logiki izločanja – izkoreninjanja domorodnega prebivalstva z vsemi sredstvi, vključno z genocidom; in logiki dehumanizacije – obravnavanja Neevropejcev kot